

Ali v 21. stoletju še potrebujemo dvojezične slovarje?

(Ob nastanku novega slovensko-češkega slovarja na Češkem)

David Blažek

Slovanský ústav AV ČR (Slovanski inštitut Akademije znanosti Češke republike),
Praga, Češka, blazek@slu.cas.cz

DOI: <https://doi.org/10.18690/um.ff.3.2024.12>

ISBN: 978-961-286-878-9

Leta 2002 so se začele priprave za nov slovensko-češki slovar srednjega obsega, ki zdaj čaka na izdajo na Češkem. V dvajsetih letih priprav se je temeljito spremenil način leksikografskega dela, pojavile pa so se tudi nove prevajalske možnosti, kot so spletni prevajalniki ali vzporedni korpusi. Avtor se zato sprašuje, ali je v takšnih okoliščinah izdaja dvojezičnega slovarja že anahronizem, in primerja rezultate prevajanja leksemov ali skladenjskih enot s pomočjo slovarja, treh spletnih prevajalnikov in vzporednega korpusa.

Ključne besede: leksikografija, slovaropisje, dvojezični slovar, prevajanje, korpusi, češčina, slovenščina

Work on the new Slovene-Czech medium-length dictionary, which is now awaiting publication in the Czech Republic, began in 2002. During the twenty years of working on it, the approach to lexicography has changed considerably and new translation possibilities such as online translators and parallel corpora have emerged. The question therefore arises whether, in the present situation, the publication of a bilingual dictionary has become an anachronism. The author thus compares the results of translating lexemes or syntactic units relying on a dictionary, three online translators, and a parallel corpus.

Keywords: lexicography, bilingual dictionary, translation, corpora, Czech, Slovene

Uvod

Dolgoletna odsotnost sodobnega slovensko-češkega slovarja najmanj srednjega obsega na Češkem je leta 2002 diplomante slovenistike v Pragi pripeljala do zamisli o izdelavi lastnega slovarja. Projekt je institucionalno podprl Slovanski inštitut Akademije znanosti v Pragi in po številnih (predvsem

kadrovskih) peripetijah je bilo to leksikografsko delo s 25.000 gesli leta 2022 dokončano. Slovar zdaj čaka na knjižno izdajo, ki ji bo prej ali slej sledila tudi elektronska različica.¹

Od začetne zamisli do uresničitve slovarja je minilo dvajset let. V tem času se nista spremenila le svet, v katerem živimo in ga opisuje slovar, temveč se je zelo temeljito spremenil tudi način leksikografskega dela.

Na začetku je priprava geslovnika potekala (še) z izpisovanjem razlagalnih in dvojezičnih slovarjev. Tudi iskanje pojavitev določenih gesel ali zglédov je bilo včasih problematično. Delo na slovarju so na srečo kar kmalu poenostavili korpusi in drugi dostopni spletni leksikografski viri, ki ne poznajo geografskih meja.

V omenjenem obdobju dvajsetih let pa niso bili razbremenjeni le leksikografi, temveč tudi sami uporabniki jezika, ki se pri razvozlavanju tujejezičnih besedil ne zanašajo več le na slovarje, temveč lahko uporabljajo tudi različne spletne prevajalnike ali (vzporedne) korpuse. Z minimalno porabo energije lahko v nekaj sekundah dekodirajo ne le posamezne tujejezične lekseme, kot je bilo to običajno do nedavnega, temveč tudi celotne stavke ali besedila.

V ozadju omenjenega dogajanja se je bilo najbrž logično vprašati, ali novo pripravljene slovensko-češki slovar vmes ni postal anahronističen. Avtor je v ta namen naredil manjšo primerjavo prevodov naključno izbranih osnutkov v ciljni jezik ob uporabi Slovensko-češkega slovarja, treh spletnih prevajalnikov (Google Translate, DeepL in Lingea) ter vzporednega korpusa (Intercorp).

Za primerjavo prevodov so bili izbrani izrazi brez stilne zaznamovanosti in s stilno zaznamovanostjo (publicistika, sleng), večpomenske besede in homonimi, strokovni izrazi, frazeološke besedne zveze in stavčne konstrukcije.

Čeprav elektronska različica Slovensko-češkega slovarja še ni pripravljena, je tu vsaj teoretično predstavljena. Temelji na iskanju iztočnic oziroma iskanju po celotnem besedilu, ki ga omogoča program TshwaneLex, v katerem je slovar nastal in na katerem bo temeljila elektronska različica slovarja.

¹ Slovar je avtor podrobneje predstavil ob priložnosti Mednarodnega dneva slovarjev 2022 (organizator: Sekcija za leksiko Zveze društev Slavistično društvo Slovenije) v svojem predavanju *Preteklost, sedanjost in prihodnost slovensko-češkega in češko-slovenskega slovaropisja*.

Slovensko-češki slovar

Knjižna različica slovarja

- **hiša**

Poleg osnovnih besednozvrstnih in slovničnih informacij sta v geslovnem odstavku *hiša* navedena dva pomena gesla (označena s številčkama 1 in 2). Nanašata se na *hišo* v pomenu *stavbe za bivanje ali druge namene* in na *hišo, družbo* v pomenu *podjetja ali ustanove*. Oba pomena sta dopolnjena z več zgledi z ustreznici v ciljnim jeziku.

- **kura**

Leksem *kura* je razdeljen v dva geslovna odstavka (označena kot *kura*¹ in *kura*²), saj gre za enakozvočnici z dvema različnima pomenoma (v češčini *slepice* in *kúra*). K jasnemu razlikovanju teh homonimov pripomorejo tudi primeri rabe teh gesel v besednih zvezah.

- **finta** (slang.)

Slovar ponuja ustreznici v češčini (*finta* in *fígl*) ter ilustrativne zglede uporabe (*stara finta, poznati (čigave) finte, nasesti na finto*).

- **obdobje kislih kumaric** (publ.)

To besedno zvezo je mogoče z ustreznim kvalifikatorjem poiskati pod gesli *kisli* in *kumarica*. Gre za nekakšen kompromis med uporabniško prijaznostjo slovarja in obsegom priročnika: če bi v knjižni obliki frazem navedli pod vsemi njegovimi členi (tu tudi pod geslom *obdobje*), bi slovar postal neznosno obsežen. V elektronski različici slovarja te dileme ne bo treba reševati.

- **odvisni govor** (jezik.)

Pri pripravi Slovensko-češkega slovarja je bil velik poudarek na vključevanju terminoloških izrazov z različnih področij človekovega delovanja. Zato pod gesli *odvisni* ali *govor* najdemo ustreznico iskane besedne zveze s področja jezikoslovja z ustreznim kvalifikatorjem (v češčini *nepřímá řeč*).

- **Sprva bo še precej hladno.**

Čeprav je večina ilustrativnega gradiva v slovarju nestavčne narave, so za ponazoritev rabe gesla ponekod uporabljene tudi stavčne konstrukcije (to so navadno, a ne izključno – kot kaže ta primer pod geslom *hladno* – slovnične besedne vrste, npr. vezniki, členki ali medmeti).

- **Po toči je prepozno zvoniti** (prislov)

V frazeološkem delu geselskih odstavkov iztočnic *prepozno* in *zvoniti* je frazem označen kot pregovor s češko ustreznico *je pozdě plakat nad rozlitým mlékem a pozdě bycha honit*.

Elektronska različica slovarja

Rezultati iskanja v elektronski različici slovarja tu ne bodo podrobno obravnavani, saj so trenutno enaki rezultatom iskanja v knjižni različici. V prihodnosti pa ni izključeno, da se bo elektronska različica slovarja še razširila in dobila obliko rastočega slovarja.

Prednost elektronske različice slovarja je možnost iskanja določene besede bodisi kot iztočnice bodisi kot izraza (ali skupka izrazov) vsebovanega v geselskih odstavkih. Iskani izraz *hiša* bi tako, na primer, našli tudi pod iztočnico *ključ* v zvezi *dům na klíč* (*hiša na ključ*) ali pod iztočnico *beli* v zvezi *Bílý dům* (*Bela hiša*).

Spletni prevajalniki

Google Translate

- **hiša**

Googlov prevajalnik je za vneseno iztočnico *hiša* ponudil pravilno ustreznico *Dům* (velike in male črke so tukaj in v naslednjem besedilu ohranjene glede na rezultate iskanja). S klikom nanjo se prikažejo trije češko-slovenski prevodni pari, in sicer *Dům – hiša*, *sněmovna (zbornica) – hiša*, *domem (s/skozi hišo) – hiša*, ki pa bodo za uporabnike brez dodatnega konteksta verjetno prej zavajajoči.

- **kura**

Pri iskanju besede *kura* se v prevajalskem oknu prikaže ustrezna *fena* (slovensko *psica*), ki se ne ujema z nobenim od možnih pravih prevodov. Ko pa iskano besedo razširimo na besedno zvezo *zdravilna kura*, dobimo v češčini pravi prevod, tj. *léčebná kúra*.

- **finta** (slang.)

Prevajalnik ponuja eno samo možnost prevoda v češčino (*finta*), čeprav po iskanju v slovarju že vemo, da obstaja več možnosti. Ko kliknemo na ustrezno, se prikaže češko-slovenski prevajalski par *předstírat – pretvarjati se*, pri katerem zelo težko najdemo povezavo z našo poizvedbo.

- **obdobje kislih kumaric** (publ.)

Pravilnemu prevodu v češčino, tj. *okurková sezona*, se prevajalnik le bežno približa, saj najprej ponudi zavajajočo besedno zvezo *období nálevu* (slovensko: *obdobje mešanice za vlaganje*) z možno (a ne povsem ustrezno) alternativo *okurkové období*.

- **odvisni govor** (jez.)

Prevajalnik ponuja prevod *závislá řeč* in njegovo alternativo *závislý projev*, ki sta preveč dobesedna in ne ustrezata edinemu terminološko pravilnemu prevodu v češčino, tj. *nepřímá řeč*.

- **Sprva bo še precej hladno.**

Uporabniku se v češčini ponudi prevod *Zpočátku bude docela zima* ali alternativni prevod *Zpočátku bude poměrně chladno*, ki v celoti ustrežata pomenu izhodiščnega besedila.

- **Po toči je prepozno zvoniti** (prislov)

Prevajalnik ponuja le dobesedna prevoda *už je pozdě zvonit po krupobití* oziroma *na zvonění po krupobití je pozdě*. Preneseni pomen frazema je v celoti izpuščen.

DeepL

- **hiša**

Prevajalnik DeepL za iskalni izraz *hiša* ponuja ustreznico *Dům*. Ob kliku na ustreznico se prikažejo druge prevodne alternative, npr. *House*, *dům*, *Domáci*, *Adresa*, *Domů*, *Home* itd., vendar se ne prikažejo konteksti, v katerih se pojavlja ustreznica ali njene alternative. To lahko povzroči težave v primerih, ko so najdene prevodne rešitve dvoumne in je prevajalec prepuščen le svoji intuiciji.

- **kura**

Če vpišemo homonim *kura*, se pojavi ustreznica *který (kateri)*, ki se ne prekriva z nobenim od njegovih pomenov. Če iskalni izraz razširimo na besedno zvezo *zdravilna kura* (češko *léčebná kúra*), dobimo prevod *léčivé kuře (zdravilni piščanec)* ali alternativne prevode *kuřecí maso pro léčebné účely (piščanče meso v zdravilne namene)*, *kuřecí maso léčivé (zdravilno piščanče meso)* ali *kuře léčivé*, ki so popolnoma zavajajoči.

- **finta** (slang.)

Prevajalnik ponuja edino možnost prevoda (*finta*) z alternativno *finty* (množina).

- **obdobje kislih kumaric** (publ.)

Prevajalnik ponuja pravilno rešitev za iskano besedno zvezo, tj. *okurková sezóna*. Zavajajoče so ponujene alternativne možnosti prevoda, tj. *sezóna nakládáných okurek* ali *sezóna okurek*.

- **odvisni govor** (jez.)

Prevajalnik ponuja rešitev *závislá řeč* z alternativama *závislý projev* oziroma *závislé řeči*, ki ne ustrezata edinemu terminološko pravilnemu prevodu, tj. *nepřímá řeč*.

- **Sprva bo še precej hladno.**

Uporabniku je na voljo prevod v češčino *Zpočátku bude poměrně chladno* oziroma alternativa *Zpočátku bude docela chladno*, ki skoraj v celoti

ustrezata pomenu izhodiščnega besedila. Zanimivo je, da tako DeepL kot Google Translate v prevodu popolnoma izpustita besedo *še* (*ještě*).

• **Po toči je prepozno zvoniti** (prislov)

Prevajalnik ponudi le dobesedna prevoda *je příliš pozdě zvonit po krupobití* oziroma *na zvonění po krupobití je pozdě*. Preneseni pomen frazema je bil v celoti zapostavljen.

Lingea

hiša

Ta prevajalnik je ob vnosu iztočnice *hiša* ponudil češko ustreznico *dům*. Poleg tega se ob kliku na iskano besedo *hiša* prikažejo primeri možnih besednih zvez iz slovensko-češkega slovarja založbe Lingea (npr. *avkcijska hiša*, *družinska hiša*, *mestna hiša* itd.), vendar je to le naključni seznam, ki ne odraža pomenske strukture leme. S klikom na ustreznico *dům* se prikaže seznam iz češko-slovenskega slovarja z dvema primeroma, tj. *obchodní dům* in *panelový dům*, ter njunima slovenskima ustreznicama.

kura

Od slovenskega homonima *kura* je v češčini na voljo le pomen *slepice* (*kokoš*). Ob razširitvi na besedno zvezo *zdravilna kura* se v polju najdenih ustrezníc pojavi nepravilen prevod *kur domácí* (*domača kokoš*).

finta (slang.)

Prevajalec Lingea je iztočnico *finta* prevedel kot *kapusta kadeřavá* (*kodrasti ohrovt*), kar je popolnoma nesmiselna ustreznica. Če pa iskalno besedo vključimo v besedno zvezo, so lahko rezultati prevoda nekoliko bolj zadovoljivi: npr. *dobra finta* = *dobrá finta*, *uporabiti finto* = *Použít finto* (sic!), ampak tudi *poznam njene finte* = *Já vím, jak se jí líbí* (*Vem, kako ji je všeč*).

obdobje kislih kumaric (publ.)

Prevajalnik je novinarsko frazo prevedel kot *období okurky salátové* (tj. *obdobje solatne oz. navadne kumare*), kar pri uporabniku nedvomno ne ustvari predstave o obdobju, ko v poročilih ni dovolj novic z resno vsebino.

odvisni govor (jez.)

V prevajalniku je besedna zveza *závislá řeč* ponujena kot edina prevajalska rešitev, ki pa ne ustreza edinemu možnemu pravilnemu prevodu, tj. *nepřímá řeč*. Če pa je uporabnik seznanjen z možnostjo klika na lemo *govor*, se mu odpre okno z ustreznim geselskim odstavkom, kjer bo na seznamu besednih zvez naletel tudi na pravilen prevod te terminološke zveze.

Sprva bo še precej hladno.

Prevod v češčino se glasi: *Zpočátku to bude dost chladno*. Če je prejemnik te informacije rojeni češki govorec, bo prevod zlahka prilagodil končni pravilni obliki, če pa je prejemnik oseba, ki ni rojeni govorec, verjetno ne bo čutil potrebe po prilagoditvi ponujene rešitve (problematičen je zaimek *to*, ki ga je treba izpustiti).

Po toči je prepozno zvoniti (prislov)

Prevajalnik ponuja le dobesedne prevode tipa *je příliš pozdě zvonit (prepozno je zvoniti)*. Podobno kot pri prejšnjih dveh prevajalnikih je preneseni pomen v frazemu popolnoma zapostavljen. V tem primeru pravilnega pomena frazema ne najdemo niti v sklicu na slovar, saj nas prevajalnik na primer ob kliku na besedno obliko *toči* ne napoti na slovensko iztočnico *toča*, temveč na češko lemo, glagol *točit (vrteti)*.

Vzporedni korpus

Pri delu z vzporednim korpusom je treba biti pozoren na pravilne nastavitve iskanja oziroma je treba spremljati, ali je iskani izraz v prikazanih rezultatih na položaju izhodiščnega ali ciljnega besedila, saj lahko pretvorba prevajanega in prevedenega izraza ali besedila popači prikazane rezultate.

hiša

Ko vnesemo iskalno poizvedbo za lemo *hiša*, dobimo več kot 50 tisoč pojavitev. Rezultati iskanja kažejo, da sta najpogostejši ustreznici besedi *dům* (približno 29 tisoč pojavitev) in pogovorna različica *barák* (približno 1120 pojavitev). Manj zastopan (129 pojavitev) je prevod *společnost* v drugem pomenu izvirne besede (npr. *založniška hiša oz. vydavatelská společnost*).

kura

Pri iskanju iztočnice *kura* se prikaže 600 rezultatov. Prevod *slepice* je prikazan 143-krat, prevod *kuře* pa 88-krat. Prevod *kúra* (druga enakozvočnica) se je pojavil 5-krat. V ostalih primerih je prevod opisen ali figurativen, npr. pri umetniških besedilih.

finta (slang.)

S poizvedbo po lemi *finta* smo našli 475 pojavitev, od katerih je približno 450 relevantnih. Korpus je ponudil češke ustreznice, kot so *finta*, *figl*, *trik*, *háček*, *chyták*, *bouda* itd., vključno s sorodnimi konteksti, zato je mogoče domnevati, da bo prevajalec lahko izbral najprimernejšo ustreznico v ciljnem jeziku.

obdobje kislih kumaric (publ.)

Ta ustaljena besedna zveza se v zbirki besedil ne pojavlja.

odvisni govor (jez.)

Ta terminologizirana besedna zveza se v zbirki besedil ne pojavlja.

Sprva bo še precej hladno.

Ta konkretni stavek ni vključen v vzporedni korpus. Prevod stavka bi lahko sestavili iz prevodov posameznih delov stavčne konstrukcije (npr. *sprva bo + še precej + precej hladno*) ali z drugimi oblikami korpusnega iskanja, vendar to ne bi bil preveč prijazen prevajalski postopek.

Po toči je prepozno zvoniti (prislov)

Od 22 pojavitev besedne zveze v slovenskem besedilu jih je 14 na prvi pogled pravilno prevedenih v češčino, pri čemer je najpogostejša ustreznica *plakat (brečet, lkát) nad rozlitým mlékem*, redkeje pa tudi (*přijít) s křížkem po funuse* ali *oplakávat minulost*. Ker je kontekst prikazanega pojavljanja pogosto zelo omejen, ni mogoče izključiti, da je bil drugačen prevod izbran npr. iz umetniških razlogov ali zaradi potrebe po skrajšanju besedila (veliko kontekstov je med drugim prevzetih iz filmskih podnapisov).

Zaključek

Raziskava kaže, da ima vsaka vrsta prevajalskega orodja ali priročnika drugačne značilnosti in deluje po drugačnem načelu. Za splošnejše zaključke bi bila potrebna bolj poglobljena analiza, vendar je tudi na tem ilustrativnem vzorcu primerov prevajanja mogoče opaziti nekatere skupne značilnosti različnih prevajalskih orodij / priročnikov.

Slovar je precej analitičnega značaja: uporabnik največkrat dela s posameznimi leksemi, ki jih individualno združuje v skladijske enote (pri čemer so mu lahko v pomoč zgledi, tj. najpogostejše uveljavljene besedne zveze v povezavi z iztočnico). Kot je bilo opozorjeno, se stavčne konstrukcije znotraj geselskih odstavkov uporabljajo precej redko glede na omejen obseg knjižne izdaje slovarja.

Delo s slovarjem navadno zahteva vsaj osnovno poznavanje jezika, v katerega prevajamo, saj slovar temelji na precej abstraktni oziroma posplošeni predstavitvi jezika (infinitivni vezniki, osnovne imenske oblike itd.). Zato je v tiskani različici Slovensko-češkega slovarja vsaj na kratko predstavljen sistem slovenskega jezika, ki naj bi bil uporabniku v pomoč npr. pri pregibanju besed ali oblikovanju stavčnih struktur.

Prevajalniki in vzporedni korpusi so bolj sintetične narave in delujejo predvsem na skladijski ravni. Pri iskanju posameznih leksemov imajo prevajalniki v primerjavi s slovarskimi in korpusnimi iskanji, pa tudi v primerjavi z iskanjem besednih zvez ali skladijskih enot pri prevajalnikih, bistveno višjo stopnjo napak (glej primer z lemo *finta* v prevajalniku Lingea ali *kura* v prevajalniku Google Translate). Prednost prevajalnikov pa je, da jih lahko uporabljajo tudi uporabniki z minimalnim znanjem jezika, v katerega ali iz katerega prevajajo. Žal pa se s tem poveča tudi tveganje, da uporabnik ne bo sposoben oceniti pravilnosti ali ustreznosti ponujene prevajalske rešitve, zlasti pri prevajanju iz maternega v tuji jezik.

Ena glavnih pomanjkljivosti prevajalnikov je, da ponujajo tudi »navidezne« prevode, čeprav iskani izraz ali besedna zveza očitno ni vključena v privzeto podatkovno zbirko (primera iz prevajalnika Lingea: *zdravilna kura* = **kur domáci*, *kodravost* = **kódovatelnost*). Tako lahko uporabnika brez poglobljenega znanja izvirnega jezika zlahka zavede. Pomanjkanje ali neutemeljena verodostojnost rezultatov prevajalnikov je ena največjih slabosti teh prevajalskih orodij. Poleg tega smo opazili, da prevajalniki dosegajo bistveno slabše rezultate kot druga prevajalska orodja ali viri pri prevajanju besed s prenesenim pomenom (tj. predvsem fraz, pa tudi terminov) oziroma večpomenskih ali homonimnih besed. Po drugi strani znajo biti

prevajalniki odlični pri prevajanju daljših besedil ali celotnih dokumentov. Plačljiva različica prevajalnika DeepL na primer ponuja možnost spletnega prevajanja besedil, pri čemer ohranja njihovo oblikovanje.

Prednost vzporednega korpusa je lahko veliko število ponujenih prevajalskih rešitev, če je iskani izraz ali besedna zveza že prisotna v podatkovni zbirki besedil, pri čemer ima največjo frekvenco običajno najbolj preverjena prevajalska rešitev. Glede na vrsto besedil, vključenih v korpus (predvsem umetnostna, v manjši meri strokovna besedila), je mogoče z veliko verjetnostjo najti zadovoljive prevode izrazov / besednih zvez iz splošnega besedišča ali frazeologije, medtem ko je ta verjetnost pri terminologiji bistveno manjša. Na splošno pa je preveč enostranska usmerjenost besedil glavna slabost tega (prevajalskega) orodja. Nasprotno pa je prednost korpusa (in slovarja, ki temelji na korpusnih virih) v tem, da rezultati iskanja temeljijo na resničnih besedilih, medtem ko lahko (kot je bilo poudarjeno zgoraj) prevajalniki ponujajo le verjetne ali navidezne prevodne rešitve.

Zato se zdi idealno povezati vzporedni korpus ali prevajalnik s slovarjem. Poskus takšne kombinacije je viden v prevajalniku Lingea, ki se povezuje z lastnim slovensko-češkimi in češko-slovenskim slovarjem, vendar je povezava s slovarjema zelo fragmentarna in pogosto zavajajoča (napačna lematizacija). Tudi prevajalnik DeepL ponuja slovar za nekatere jezikovne kombinacije, vendar ga za jezikovni par slovenščina-češčina ni na voljo.

Verjetno je le vprašanje časa, kdaj se bodo spletni prevajalniki pod vplivom umetne inteligence izboljšali, zbirke izhodiščnih besedil v (vzporednih) korpusih pa razširile. Do takrat pa dvojezični slovar zagotovo ostaja zanesljiv vir informacij, kadar tuji jezik poskušamo razumeti brez večjega tveganja za napačno interpretacijo in komunikacijske šume.

Slovensko-češki slovar je morda eden zadnjih dvojezičnih slovarjev srednje velikega obsega, ki bo izšel v knjižni obliki. Upamo lahko le, da bo po zaslugi nekaterih svojih prednosti pred drugimi prevajalskimi orodji (vsaj še nekaj časa) le-tem predstavljal koristno dopolnilo pri prevajalskem delu svojih uporabnikov.

Viri in literatura

David BLAŽEK, 2024: *Slovensko-český slovník*. Praha: Academia (v tisku).

Prevajalnik Lingea (prekladac.lingea.cz)

Prevajalnik DeepL (www.deepl.com/translator)

Prevajalnik Google Translator (translate.google.cz)

Korpus GigaFida (viri.cjvt.si/gigafida/)

Vzporedni korpus Intercorp (intercorp.korpus.cz)

DO WE STILL NEED BILINGUAL DICTIONARIES IN THE 21ST CENTURY?

Summary

A modern Slovene-Czech dictionary of at least medium size has been long overdue, which is why, in 2002, the graduates of Slovene Studies in Prague decided to create their own dictionary. After experiencing periods of uncertainty and various difficulties, this lexicographical work with 25,000 entries was completed in 2022. The dictionary is now awaiting a book edition, which will sooner or later be followed by an electronic version.

Twenty years have passed from the initial idea to the realization of the dictionary. During that time not only are we witnessing the difference between the world we live and the world as described in the dictionary, considerable changes have occurred also in the way in which lexicographic work is carried out. By the same token, language users no longer rely solely on dictionaries to decipher foreign language texts, but can also use various online translators or (parallel) corpora.

Prior to the publication of the dictionary therefore the question arises with regard as to whether the dictionary has in the meantime become an anachronism. The analysis of the translations made with the most commonly used online translators in the Czech Republic, however, showed that these do not yield satisfactory results for all types of texts. The most problematic in this respect are words or phrases which were created by transfer of meaning (this is the case mainly in phraseology, and partly also in terminology). Translations of words with multiple meanings are also often problematic. When using a parallel corpus, we often encounter the problem of an insufficient database of (Slovene and Czech) texts.

It is probably only a matter of time before AI-influenced online translators improve, and source text collections expand. Until then, the bilingual dictionary remains a reliable source of information for translators.